WIKIPÉDIA

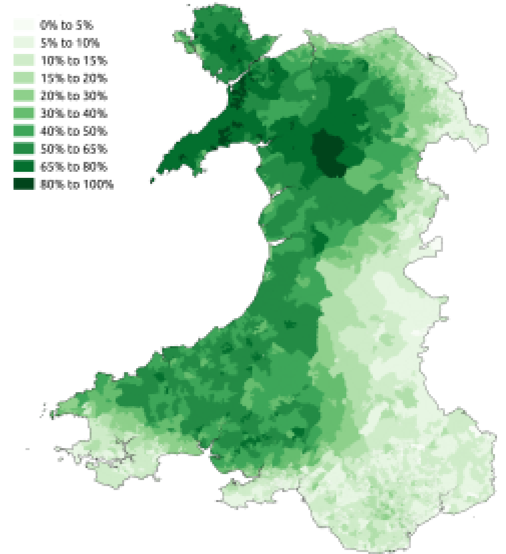
Walesi nyelv

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

A **walesi nyelv, velszi nyelv** vagy **kimru nyelv** (walesiül *Cymraeg* vagy *y Gymraeg*, kiejtve [kəmˈrɑːɨɡ] vagy [ə ɡəmˈrɑːɨɡ]) az indoeurópai nyelvcsalád, azon belül a szigeti kelta nyelvek tagja. A walesi nem összekeverendő a walesi angol nyelvvel, amely a helyi angol lakosság nyelve. Wales *(Cymru)* nemzeti nyelve, valamint beszélt nyelv az argentínai *(yr Ariannin)* walesi kolóniákban *(Y Wladfa)*, a Patagóniai Chubut-völgyben. Ezen kívül elszórtan beszélik még Angliában *(Lloegr)*, Skóciában *(yr Alban)*, az Egyesült Államokban *(yr Unol Daleithiau)*, Ausztráliában *(Awstralia)* és Új-Zélandon *(Seland Newydd)*.

walesi/kymri Cymraeg	
Beszélik	Egyesült Királyság (Wales), Argentína (Chubut tartomány); elszórtan: Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália, Új-Zéland
Terület	Wales
Beszélők száma	610 000 fő
Nyelvcsalád	Indoeurópai nyelvcsalád Kelta nyelvek szigeti kelta brit ág déli brit nyelvek **walesi nyelv**
Írásrendszer	Latin írás
Hivatalos állapot	
Hivatalos	Wales
Nyelvkódok	
ISO 639-1	cy
ISO 639-2	cym (T) wel (B)

Tartalomjegyzék

A walesi nyelv elterjedtsége Walesben

 A Wikimédia Commons tartalmaz *Cymraeg* témájú médiaállományokat.

Történelem

Kétnyelvű tábla Cardiffban

A walesi a nyugati és déli brit nyelvjárásokból alakult ki a korai középkorban. Ekkor a nyelv elterjedési területe jóval nagyobb volt, északon egészen Dél-Skóciáig nyúlott. Az angolszász hódítás következtében csökkent a terület a mai határok közé.

A nyelv fejlődése a következő időszakokra osztható:

- 400-800: archaikus időszak, alig maradt fenn nyelvemlék.
- 800-1150: ówalesi kor: tulajdonnevek, rövidebb szövegek, főleg latin oklevelekben.
- 1150-1500: középwalesi kor: gazdag irodalmi alkotások, kifinomult stílusalakzatok jellemzik, főbb alkotók: *Aneirin, Taliesin, Llywarch Hen, Dafydd ap Gwilym*.
- XVI. századtól: újwalesi kor: jelentős irodalom, egyre terjedő anyanyelvi irodalom (bibliafordítás, prédikációk, költői versenyek [*Eisteddfod*]). Ez időben távolodott el a beszélt nyelv az írott normáktól.

Az 1532-ben kiadott törvény *(Act of Union)* hatására a nyelv hanyatlani kezdett, mivel az angol lett a hivatalos nyelv. Az egyházi nyelv ugyan a walesi maradt, de a növekvő angol bevándorlás, a vegyes házasságok visszaszorították a nyelv társadalmi funkcióit.

Manapság a walesit kötelezően oktatják alsó- és középszintű iskolákban, de az oktatás nyelve az angol. A rádióban és a televízióban rendszeres a walesi nyelvű adás. A teljes walesi lakosság 21% (kb. 600 000 fő) beszéli valamilyen szinten, közülük kb. 30 000 fő egynyelvű.

A walesi ábécé

A betűk: **A, B, C, Ch, D, Dd, E, F, Ff, G, Ng, H, I, L, Ll, M, N, O, P, Ph, R, Rh, S, T, Th, U, W, Y**

A betűk nevei: **â, bî, èc, èch, dî, èdd, ê, èf, èff, èg, èng, âets, î, èl, èll, èm, èn, ô, pî, ffî, èr, rhî, ès, tî, èth, û, ŵ, ŷ**

A fel nem sorolt *j, k, q, v, x, z* betűk nem részei az ábécének, ezek csak még meg nem honosult idegen szavakban találhatóak (nagyon ritkán).

Sohasem választjuk el a következő betűket: **ch, dd, ff, ng, ll, ph, rh, th**.

Írás és kiejtés

Hangsúly

A walesi nyelvben a hangsúly általában az *utolsó előtti szótagra* esik. Ez alól a legfontosabb kivétel a **-hau** végződés, amely mindig hangsúlyos!

Fontos, hogy a szavak ragozása közben a hangsúly mindig az utolsó előtti szótagon marad, pl: ***a*fal** - **af*a*lau**.

Figyelni kell azonban a szótagolásnál az **i** és **w** betűkre, melyek nem csak magánhangzók, hanem mássalhangzók is lehetnek. Általában magánhangzók előtt ezek mássalhangzókként viselkednek, kivéve, ha van rajtuk tréma **(¨)**: **peidio** ['pəidjo], de: **sïo** ['siː.ɔ]

Magánhangzók

A walesi magánhangzók - akár csak a magyar nyelvben - lehetnek rövidek és hosszúak is. A magánhangzók hosszúsága függ az adott szótag hangsúlyától, a környező betűktől és egyes mellékjelektől. Általában a walesi nyelv nem jelöli a magánhangzók hosszúságát.

A walesi magánhangzó akkor hosszú, ha hangsúlyos szótagban áll, és csak *egyetlen* **b, ch, d, dd, f, ff, g, s, th**, (**i, u** esetében **l, n, m** és **ng**) mássalhangzó áll utána (északi nyelvjárásokban **ll, s** + mássalhangzó kapcsolatban is) *ugyanabban a szótagban*, vagy egyáltalán nem áll utána mássalhangzó. Más esetben a magánhangzók rövidek maradnak.

Az egyes magánhangzók kiejtése:

- **a**: röviden megfelel a palóc nyelvjárásbeli rövid *á*-nak [a]; hosszan hasonlít a magyar *á*-hoz, csak kicsit zártabb [ɑː]: **nghap** [ŋ̊ap], **gwlad** [gʊ'lɑːd]
- **e**: röviden, mint a magyar *e* [ɛ]; hosszan, mint a magyar *é* [eː]: **phen** [fɛn], **hen** [heːn]
- **i**: röviden, általában mint a magyar *i*, csak egy kicsit zártabb [ɪ], magánhangzók előtt viszont úgy ejtjük, mint a magyar *j*-t [j]; hosszan, mint a magyar *í* [iː]: **mhin** [m̥ɪn], **iaith** [jaiθ], **llid** [ɬiːd]
- **o**: röviden nyílt rövid *o* [ɔ]; hosszan, mint a magyar *ó* [oː]: **siop** [ʃɔp], **ffos** [foːs]
- **u**: az északi és a déli nyelvjárásokban kétféleképpen ejtik:
  - *északon* úgy hangzik, mint az orosz *ы (jerü)* [ɨ̞]; [ɨː]: **sut** [sɨ̞t], **thus** [θɨːs]
  - *délen* úgy hangzik mint az **i** betű (de ezt sohasem ejtik *j*-nek!) [ɪ]; [iː]: **sut** [sɪt], **thus** [θiːs]
- **w**: röviden, mint a magyar *u*, csak kicsit kerekebb [ʊ]; hosszan, mint a magyar *ú* [uː]: **twp** [tʊp], **rhwd** [r̥uːd]
- **y**: első szótagban mindig egy *svá* [ə]; egyébként ugyanúgy ejtik, mint az **u**-t (nyelvjárási különbségek!):
  - *északon*: **bychan** [bə'han], **llyfr** [ɬɨ̞vɨ̞r], **gwŷdd** [gwɨːð]
  - *délen*: **bychan** [bə'han], **llyfr** [ɬɪvɪr], **gwŷdd** [gwiːð]
  - néhány egyszótagú szóban mindig *svá*-ként ejtendő: **y** [ə], **yr** [ər], **yn** [ən], **yng** [əŋ], **ym** [əm], **fy** [və], **dy** [də]

A magánhangzók kaphatnak különböző ékezetet is, melyeknek jelentése a következő:

- **^** *(circumflex)* - megnyújtja az egyébként rövid magánhangzó hosszát: **gwân** [gwɑːn], **tŵr** [tuːr], **ŷm** [ɨːm]/[iːm]
- **´** *(acute)* - a hangsúly helyét jelöli: **ricríwt** [rɪ'kriː.ʊt], **caridýms** [karɪ'dɨ̞ms]/[karɪ'dɪms]

- ` *(grave)* - az egyébként hosszú magánhangzó hosszát lerövidíti: **cùl** [kɨ̞l]/[kɪl], **mẁg** [mʊg]
- ¨ *(tréma)* - szétválasztja a kettőshangzókat két teljes hanggá: **prosäig** [prɔ'sɑː.ɪg], **tröedigaeth** [trɔ.ɛ'diːgɑːɨθ]/[trɔ.ɛ'diːgaiθ], **cyẅres** [kə.uːrɛs]

Kettőshangzók

A walesi nyelvben léteznek kettőshangzók is, amelyek nem választhatóak el. Némelyiknél vannak különbségek az északi és déli nyelvjárások között (itt elöl áll az északi alak):

- **ae** [ɑːɨ]/[ai]: **caer** [kɑːɨr]/[kair]
- **ai** [ai]: **main** [main]
- **au** [aɨ]/[ai]; de a többes szám jelében [a]/[e]: **haul** [haɨl]/[hail]; **sylwau** [sə'luː.a]/[sə'luː.e]
- **aw** [au]: **faw** [vau]
- **ei** [əi]: **peidio** ['pəidjo]
- **eu** [əɨ]/[əi]: **nheulu** ['n̥əɨlɨ̞]/['n̥əilɪ]
- **ew** [ɛu]: **tew** [tɛu]
- **ey** [əɨ]/[əi]: **swyddfeydd** ['sʊɨðvəɨð]/['sʊiðvəið]
- **iw** [ɪu]: **lliw** [ɬiu]
- **oe** [ɔɨ]/[ɔi]: **noeth** [nɔɨθ]/[nɔiθ]
- **oi** [ɔi]: **osgoi** ['ɔsgɔi]
- **ou** [ɔɨ]/[ɔi]: **cyffrous** [kəf'rɔɨs]/[kəf'rɔis]
- **ow** [ɔu]: **brown** [brɔun]
- **oy** [ɔɨ]/[ɔi]: **gloynnod** [glɔɨn'noːd]/[glɔin'noːd]
- **uw** [ɨu]/[iu]: **uwch** [ɨux]/[iux]
- **wy**: kétféle ejtése lehet, attól függően, hogy melyik része a hangsúlyosabb:
  - **ŵy** [ʊɨ]/[ʊi]: **gŵydd** [gʊɨð]/[gʊið]
  - **wŷ** [wɨ]/[wi]: **gwŷdd** [gwɨð]/[gwið]
- **yw** [ɨu]/[iu]: **fyw** [vɨu]/[viu]

Mássalhangzók

A walesi mássalhangzók közül a **b** [b], **d** [d], **g** [g], **h** [h], **l** [l], **m** [m], **n** [n], **p** [p], **t** [t]: **bychan** [bə'han], **dwyn** [dʊɨn]/[dʊin], **gwŷdd** [gwɨð]/[gwið], **haul** [haɨl]/[hail], **nheulu** ['n̥əɨlɨ̞]/['n̥əilɪ], **main** [main], **peidio** ['pəidjo], **twp** [tʊp]

A többi betű kiejtése:

- **c**: mint a magyar *k* [k]: **caer** [kɑːɨr]/[kair]
- **ch**: mint az *Ahmed h*-ja [x]: **bychan** [bə'xan]
- **dd**: mint az angol *this th*-ja [ð]: **gwŷdd** [gwɨð]/[gwið]
- **f**: általában magyar *v* [v], szó végén gyakran *néma*: **faw** [vau], **haf** [ha]
- **ff**: magyar *f* [f]: **ffos** [foːs]

- **ng**: egy szótagban mint a *leng n*-je [ŋ], külön szótagban mint a *leng ng*-je [ŋg]: **yng** [əŋ], **dangos** ['daŋgɔs]
- **ngh**: zöngétlen **ng** [ŋ̊]: **nghap** [ŋ̊ap]
- **j**: magyar *dzs* [ʤ]: **ngarej** ['ŋɑːrɛʤ] - ritka, csak idegen - főként angol - eredetű szavakban fordul elő
- **ll**: a magyar *l* helyzetébe tett nyelv mellett kifújt levegővel képzett hang (egyes forrásokban zöngétlen *l*) [ɬ]: **llid** [ɬiːd]
- **mh**: zöngétlen *m* [m̥]: **mhin** [m̥ɪn]
- **nh**: zöngétlen *n* [n̥]: **nheulu** ['n̥əɨlɨ̞]/['n̥əilɪ]
- **ph**: magyar *f* [f]: **phen** [fɛn]
- **r**: a nyelvcsúcs pergetésével képzett *r* [r]: **caer** [kɑːɨr]/[kair]
- **rh**: zöngétlen *r* [r̥]: **rhwd** [r̥uːd]
- **s**: magyar *sz* [s]; a **si** kapcsolat magánhangzók előtt *s*-nek [ʃ] ejtendő: **sut** [sɨ̞t]/[sɪt], **siop** [ʃɔp]
- **th**: mint az angol *think th*-ja [θ]: **thus** [θɨːs]/[θiːs]
- **ts**: mint a magyar *cs* [ʧ]: **mats** [maʧ] - ritka, csak idegen - főként angol - eredetű szavakban fordul elő

Egyéb fontos szabályok:

- **-fr, -fn, -gr, -tr, -bl**, és hasonló kappcsolatok szó végén: ha ilyen kapcsolatokkal találkozunk, a két mássalhangzó között nagyon röviden megismételjük az előtte álló magánhangzót: **llyfr** [ɬɨ̞vɨ̞r]/[ɬɪvɪr], **cefn** [kɛvɛn], **aml** [amal].
- Szó végén a másslahangzó+**-f, -l, -r** betűkapcsolatokban e három szó végi mássalhangzó gyakran néma: **ffenestr** ['feːnɛst], **posibl** ['poːsɪb].

Nyelvtan

Névelők

A walesiben nincsen határozatlan névelő: **cath** *(macska - egy macska)*, **ysgol** *(iskola - egy iskola)*.

A határozott névelőnek három formája van:

- **y** - mássalhangzó előtt használatos; egyes számú nőnemű szavak lágy mutáción esnek át, kivéve az **ll** és **rh** kezdetűek: **ci - y ci** *(kutya - a kutya)*, **cath - y *g*ath** *(macska - a macska)*;
- **yr** - magánhangzók és **h** előtt használatos: **enw - yr enw** *(név - a név)*, **het - yr het** *(kalap - a kalap)*;
- **'r** - magánhangzóra végződő szavak után használatos: **dacw'r afon** *(van a folyó…)*, **dyma'r llyfr** *(itt a könyv)*.

Főnevek

A walesi főnevek lehetnek *hímneműek* (szótári jelük a **g**) vagy *nőneműek* (szótárban **b**).

A nőnemű egyes számú szavak lágy mutáción mennek keresztül a határozott névelő után: **merch - y ferch** *(lány - a lány)*.

A magyarhoz hasonlóan a walesiben is egyes számot használunk a számok után: **un car - deg car** *(egy autó - tíz autó)*.

Nőnemű szavak lágy mutáción mennek keresztül az **un** *(egy)* és **dwy** *(kettő)* számnevek után (az **ll** és **rh** kezdetűek csak **dwy** után): **merch - un/dwy ferch** *(lány - egy/két lány)*, **llaw - un llaw - dwy law** *(kéz - egy kéz - két kéz)*.

Hímnemű szavak lágy mutáción mennek keresztül a **dau** *(kettő)* számnév után: **ci - dau gi** *(kutya - két kutya)*.

Hímnemű szavak a **tri** *(három)*, valamint minden főnév **chwe** *(hat)* számok után hehezetes mutáción mennek keresztül: **tractor - tri thractor** *(traktor - három traktor)*, **punt - chwe phunt** *(font - hat font)*.

A főnevek lágy mutáción mennek keresztül az **yn** után: **Roedd Mair yn ddoctor.** *(Mair orvos volt)*.

Melléknevek

A melléknevek általában a vonatkozó főnevek *után* állnak, ez alól van néhány kivétel, mint például a **hen (öreg/régi),** *hoff' (kedvenc)*, **prif** *(fő)*, melyek után lágy mutáció is következik: **car mawr** *(nagy autó)*; **hen ddyn** *(öreg ember)*, **hoff fwyd** *(kedvenc étel)*, **prif gymeriad** *(fő jellegzetesség)*.

Egyes számú nőnemű főnév után lágy mutáción esik át a melléknév: **cadair fawr** *(nagy szék)*, **merch fach** *(kislány)*. Ha a főnév után egy melléknévi jelentésű másik főnév áll, szintén lágy mutáció következik be: **siop gig** *(húsbolt)*.

Ha a melléknév önállóan áll (nem kapcsolódik főnévhez), akkor mindig egy **yn** szócska áll előtt, ami lágy mutációt is okoz: **Dydy'r car ddim yn hen.** *(Az autó nem öreg.)*; **Mae'r castell yn fawr.** *(A kastély nagy.)*.

Minősíthetjük a melléknevet a **rhy** *(túl)*, **gweddol** *(meglehetősen/egészen)*, **eithaf** *(meglehetősen/egészen)*, **lled** *(meglehetősen/egészen)* szavakkal, ezek az **yn** és a melléknév közé kerülnek. (A **gweddol** lágy mutáción esik át az **yn** után, valamint a melleknevek is mutálódnak a fenti szavak - kivéve az **eithaf** - után. Az **eithaf** általában lerövidül **eitha** formában, mivel a walesi hajlamos a szó végi **-f** elhagyására.): **yn weddol ddiddorol** *(meglehetősen érdekes)*, **yn rhy boeth** *(túl forró)*, **yn lled dal** *(elég magas)*, **yn eitha tew** *(elég kövér)*.

Fokozás és összehasonlítás

A melléknevek fokozásának több fajtája létezik a walesi nyelvben.

A rövid (egy-két szótagos) szavak fokozása

Alapfok	Alapfokú összehasonlítás	Középfok	Középfokú összehasonlítás	Felsőfok
tal *magas*	**mor dal â** **cyn daled â** *olyan magas, mint*	**talach** *magasabb*	**yn dalach na** *magasabb, mint*	**y tala** (hímnem és többes szám) **y dala** (nőnem) *a legmagasabb*
coch *vörös*	**mor goch â** **cyn goched â** *olyan vörös, mint*	**cochach** *vörösebb*	**yn gochach na** *vörösebb, mint*	**y cocha** (hímnem és többes szám) **y gocha** (nőnem) *a legvörösebb*

A végződések hozzáadásával egyes tőhangzók megváltoznak:

- **w** → **y**: **trwm** *(nehéz)* → **trymed/trymach/tryma**
- **d** → **t**: **drud** *(drága)* → **druted/drutach/druta**
- **g** → **c**: **pwysig** *(fontos)* → **pwysiced/pwysicach/pwysica**
- **b** → **p**: **gwlyb** *(nedves)* → **gwlyped/gwlypach/gwlypa**

A többszótagú szavak fokozása

Ezek a szavak általában **-ol, -og, -us** vagy **-gar** szótagra végződnek.

Alapfok	Alapfokú összehasonlítás	Középfok	Középfokú összehasonlítás	Felsőfok
diddorol *érdekes*	**mor ddiddorol â** *olyan érdekes, mint*	**mwy diddorol** *érdekesebb*	**yn fwy diddorol na** *érdekesebb, mint*	**y mwya diddorol** (hímnem és többes szám) **y fwya diddorol** (nőnem) *a legérdekesebb*
blasus *ízletes*	**mor flasus â** *olyan ízletes, mint*	**mwy blasus** *ízletesebb*	**yn fwy blasus na** *ízletesebb, mint*	**y mwya blasus** (hímnem és többes szám) **y fwya blasus** (nőnem) *a legízletesebb*
swil *félénk*	**mor swil â** *olyan félénk, mint*	**mwy swil** *félénkebb*	**yn fwy swil na** *félénkebb, mint*	**y mwya swil** (hímnem és többes szám) **y fwya swil** (nőnem) *a legfélénkebb*

Mint ez utóbbi példából jól látszik, vannak olyan rövid melléknevek, amelyek a többszótagúak mintájára fokozódnak. Ilyenek még pl.: **gwyllt** *(vad)*, **dyflas** *(unalmas)*, **gwyntog** *(szeles)* stb.

Szabálytalan fokozású melléknevek

A legfontosabb rendhagyó fokozású melléknevek a következők:

Alapfok	Alapfokú összehasonlítás	Középfok	Középfokú összehasonlítás	Felsőfok
mawr *nagy/sok*	**cymaint â** **mor fawr â** *olyan nagy/sok, mint*	**mwy** *nagyobb/több*	**yn fwy na** *nagyobb/több, mint*	**y mwya** (hímnem és többes szám) **y fwya** (nőnem) *a legnagyobb/legtöbb*
bach *kicsi*	**cyn lleied â** **mor fach â** *olyan kicsi, mint*	**llai** *kisebb*	**yn llai na** *kisebb, mint*	**y lleia** *a legkisebb*
da *jó*	**cystal â** *olyan jó, mint*	**gwell** *jobb*	**yn well na** *jobb, mint*	**y gorau** (hímnem és többes szám) **yr orau** (nőnem) *a legjobb*
drwg *rossz*	**cynddrwg â** **mor ddrwg â** *olyan rossz, mint*	**gwaeth** *rosszabb*	**yn waeth na** *rosszabb, mint*	**y gwaetha** (hímnem és többes szám) **yr waetha** (nőnem) *a legrosszabb*
uchel *magas*	**cyfuwch â** **mor uchel â** *olyan magas, mint*	**uwch** *magasabb*	**yn uwch na** *magasabb, mint*	**yr ucha** *a legmagasabb*
isel *alacsony*	**cyn ised â** **mor isel â** *olyan alacsony, mint*	**is** *alacsonyabb*	**yn is na** *alacsonyabb, mint*	**yr isa** *a legalacsonyabb*
agos *közel*	**cyn agosed â** **mor agos â** *olyan közel, mint*	**nes** *közelebb*	**yn nes na** **yn agosach na** *közelebb, mint*	**yr agosa** *a legközelebb*

Megjegyzések a fokozáshoz

Mint láttuk a **mor** és **cyn**, valamint egyes számú nőnemű szavaknál az **y** után lágy mutáció következik be. A **mor** és **cyn** szavak elé nem kell kitennünk az **yn** szócskát.

Az **â** és **na** szavak után hehezetes mutáció következik: **mor dal â choeden / cyn daled â choeden** *(olyan magas, mint egy fa)*; **yn gochach na than** *(vörösebb a tűznél)*.

Az **â** és **na** szavak mássalhangzók előtt állnak, magánhangzók előtt az **ag** és **nag** szavakat használjuk helyettük: **cyn dewed ag eliffant** *(olyan kövér, mint egy elefánt)*, **yn fwy cymylog nag echdoe** *(felhősebb, mint tegnapelőtt)*.

Az alap- vagy középfokú hasonlítást tartalmazó mondatok mindig a szokásos szórendet használják, azaz a mondat az igével kezdődik: **Mae'r llyfrgell mor bell/cyn belled â'r orsaf.** *(A könyvtár olyan messze van mint az állomás)*.

Felsőfokú hasonlítást tartalmazó mondatban az ige nem állhat a mondat elején: **Castell Windsor ydy'r mwya ym Mhrydain? - Ie/Ia.** *(Windsor kastély a legnagyobb Britanniában? - Igen.)*

Az összehasonlításokban az ige mindig harmadik személyben áll: **Fi ydy'r gorau.** *(Én vagyok a legjobb.)*

Két dolog összehasonlításánál is gyakran használják a felsőfokú alakokat: **Tom a Paul. Tom ydy'r tala.** *(Tamás és Pál. Tamás a magasabb.)*

Névmások

Birtokos névmások:

- a **fy** *(enyém)* után nazális mutáció következik: **cath - fy nghath i** *(macska - az én macskám)*
- a **dy** *(tiéd)* után lágy mutáció következik: **cath - dy gath di** *(macska - a te macskád)*
- az **ei** (*övé*, hn.) után lágy mutáció következik: **cath - ei gath e/o** *(macska - az ő macskája)*
- az **ei** (*övé*, nn.) után hehezetes mutáció következik: **cath - ei gath hi** *(macska - az ő macskája)*
- az **ei** (*övé*, nn.), **ein** *(miénk)*, **eu** *(övék)* után, ha a szó magánhangzóval kezdődik, akkor a magánhangzó elé egy **h** kerül: **ysgol - ein hysgol ni** *(iskola - a mi iskolánk)*

Elöljárószók

Az **ar** *(-on, -en, -ön)*, **i** *(-hoz, -hez, -höz; -ba, -be)*, **o** *(-ból, -ből; -tól, -től)*, **am** (*-ra, re* (időtartam)), **at** *(-nak, -nek)* elöljárószavak után lágy mutáció következik be: **O Ddolgellau i Bontypridd.** *(Dolgellauból Pontypriddbe.)*

Ezeknek az elöljáróknak van ún. személyes alakjuk is (személyes névmások előtt használt formák):

Személy	ar	i	o	am	at
Esz. 1.	**arna i**	**i mi/fi**	**ohono' i**	**amdana' i**	**ata' i**
Esz. 2.	**arnat ti**	**i ti**	**ohonot ti**	**amdanat ti**	**atat ti**
Esz. 3. (hn)	**arno fe/fo**	**iddo fe/fo**	**ohono fe/fo**	**amdano fe/fo**	**ato fe/fo**
Esz. 3. (nn)	**arni hi**	**iddi hi**	**ohoni hi**	**amdani hi**	**ati hi**
Tsz. 1.	**arnon ni**	**i ni**	**ohonon ni**	**amdanon ni**	**aton ni**
Tsz. 2.	**arnoch chi**	**i chi**	**ohonoch chi**	**amdanoch chi**	**atoch chi**
Tsz. 3.	**arnyn nhw**	**iddyn nhw**	**ohonyn nhw**	**amdanyn nhw**	**atyn nhw**

Az **yn** *(-ba, -be; -ban, -ben)* után nazális mutáció következik (ezzel együtt **m** előtt az **yn ym**-re változik, hasonlóképpen **ng** előtt **yng**-re): **yn Nolgellau** *(Dolgellauban)*, **ym Mangor** *(Bangorban)*, **yng Nghymru** *(Walesben)*.

Ne tévesszük össze az **yn**-t az **yn y**-vel *(a …-ba(n), -be(n))* és a **mewn**-nal *(egy …-ba(n), -be(n))*: **yn nhŷ** *(házban)*, **yn y tŷ** *(a házban)*, **mewn tŷ** *(egy házban)*.

Ige

Jelen idő

Az igék jelen ideje a létige jelen idejű alakjából, valamint ehhez az **yn** szócskával hozzákapcsolt igéből állnak. Az **yn** magánhangzó után '**n**-re rövidül.

A létige kijelentő alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Beszélt nyelvi alakok	Jelentés
Rydw i	**Dw i**	*vagyok*
Rwyt ti		*vagy* (tegező forma)
Rydych chi	**Dych chi** / **Dach chi**	*van* (magázó forma)
Mae e / **Mae o**		*van* (hn)
Mae hi		*van* (nn)
Rydyn ni	**Dyn ni** / **Dan ni**	*vagyunk*
Rydych chi	**Dych chi** / **Dach chi**	*vagytok*
Maen nhw		*vannak*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll: **Mae'r plant** - *a gyerekek vannak*.

A létige tagadó alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Beszélt nyelvi alakok	Jelentés
Dydw i ddim	**Dw i ddim**	*nem vagyok*
Dwyt ti dd		*nem vagy* (tegező forma)
Dydych chi ddim	**Dych chi ddim** / **Dach chi ddim**	*nincs* (magázó forma)
Dydy e ddim / **Dydy o ddim**		*nincs* (hn)
Dydy hi ddim		*nincs* (nn)
Dydyn ni ddim	**Dyn ni ddim** / **Dan ni ddim**	*nem vagyunk*
Dydych chi ddim	**Dych chi ddim** / **Dach chi ddim**	*nem vagytok*
Dydyn nhw ddim	**Dyn nhw ddim** / **Dan nhw ddim**	*nincsenek*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll: **Dydy’r plant ddim** - *a gyerekek nincsenek*.

A létige kérdő alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Beszélt nyelvi alakok	Válasz	Jelentés
Ydw i?	**Dw i?**	**(Nac) Wyt** / **Ydych**	*vagyok?*
Wyt ti?		**(Nac) Ydw**	*vagy?* (tegező forma)
Ydych chi?	**Dych chi?** / **Dach chi?**	**(Nac) Ydw**	*vagy?* (magázó forma)
Ydy e? / **Ydy o?**		**(Nac) Ydy**	*van?* (hn)
Ydy hi?		**(Nac) Ydy**	*van?* (nn)
Ydyn ni?	**Dyn ni?** / **Dan ni?**	**(Nac) Ydyn** / **Ydych**	*vagyunk?*
Ydych chi?		**(Nac) Ydyn**	*vagytok?*
Ydyn nhw?	**Dyn nhw?** / **Dan nhw?**	**(Nac) Ydyn**	*vannak?*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll: **Ydy’r plant?** - *a gyerekek vannak?*.

Határozatlan alakok

Ezeket az alakokat használják valaminek a létezésének kifejezésére (lásd az angol *There is/are* alakokat!).

- **Mae** - *van*: **Mae ci yn eistedd wrth y drws.** - *Van egy kutya az ajtó előtt.*
- **Does dim** - *nincs*: **Does dim ci yn eistedd wrth y drws.** - *Nincs egy kutya az ajtó előtt.*
- **Oes** - *van?* (válasz: **(Nac) oes**): **Oes ci yn eistedd wrth y drws? - Oes./Nac oes.** - *Van egy kutya az ajtó előtt? Van./Nincs.*

Dél-Walesben a fenti igealakok után egy '**na** szócska is található, ami lágy mutációt okoz, pl: **Mae ‘na *g*i yn eistedd wrth y drws. - Does ‘na *dd*im ci yn eistedd wrth y drws. - Oes ‘na *g*i yn eistedd wrth y drws? - Oes./Nac oes.**

Más igék jelen ideje

A fentiek alapján néhány példa:

Dw i’n byw yn Llandudno. - *Llandudnoban élek.*
Mae hi’n siopa yn Llundain. - *Londonban vásárol.* (nn)
Dych / Dach chi ddim yn gweithio’n galed. - *Nem dolgozik keményen.*
Ydy’r plant yn cerdded i’r ysgol? - Ydyn. - *Megy a gyerek iskolába? - Igen.*

Egyszerű múlt idő

Az egyszerű múlt időt az ige tövéből és a hozzá illeszett **-ais/-es, -aist/-est - och, -odd; -on, -och, -on** személyragokból hozzunk létre.

Az igető meghatározása

Az ige tövét a szótárak mindig megadják.

Az ige tövét képezhetjük:

- az utolsó szótag elhagyásával: **cerdded - cerdd-** *(járni)*, **bwyta - bwyt-** *(enni)*, **canu - can-** *(énekelni)*;
- az utolsó betű elhagyásával: **gweld - gwel** *(látni)*;
- magából a szóból: **edrych - edrych-** *(látni)*, **siarad - siarad-** *(beszélni)*;
- szabálytalanul: **dweud - dwed-** *(mondani)*, **cyrraedd - cyrhaedd-** *(érkezni)*, **aros - arhos-** *(megállni)*, **gwrando - gwrandaw-** *(figyelni)*, **gadael - gadaw-** *(elhagyni)*, **cymryd - cymer-** *(fogni)*, **meddwl - meddyli-** *(gondolni)*.

Kijelentő alakok

A példa a **dysgu** *(tanulni)* ige: **dysgais i, dysgaist ti - dysgoch chi, dysgodd e/o / hi; dysgon ni, dysgoch chi, dysgon nhw**.

A beszélt nyelvben gyakran az ige elé teszik a **fe/mi** szócskát, ez után azonban lágy mutáció következik: **fe/mi ddysgais i, fe/mi ddysgaist ti - fe/mi ddysgoch chi, fe/mi ddysgodd e/o / hi; fe/mi ddysgon ni, fe/mi ddysgoch chi, fe/mi ddysgon nhw**.

Tagadó alakok

Az igék lágy mutácón - kivéve a **c, p, t** kezdetűek, mert ezek hehezetes mutáción - megy keresztül, és megkapják a tagadó **ddim** partikulát:

- **dysgu** *(tanulni)* - lágy mutációval: **ddysgais i ddim, ddysgaist ti ddim - ddysgoch chi ddim, ddysgodd e/o / hi ddim; ddysgon ni ddim, ddysgoch chi ddim, ddysgon nhw ddim**
- **cysgu** *(aludni)* - hehezetes mutációval: **chysgais i ddim, chysgaist ti ddim - chysgoch chi ddim, chysgodd e/o / hi ddim; chysgon ni ddim, chysgoch chi ddim, chysgon nhw ddim**

Kérdő alakok

Mint a tagadóak, de a **ddim** partikula nélkül:

- **dysgu** *(tanulni)* - lágy mutációval: **ddysgais i?, ddysgaist ti? - ddysgoch chi?, ddysgodd e/o / hi?; ddysgon ni?, ddysgoch chi?, ddysgon nhw?**
- **cysgu** *(aludni)* - hehezetes mutációval: **chysgais i?, chysgaist ti? - chysgoch chi?, chysgodd e/o / hi?; chysgon ni?, chysgoch chi?, chysgon nhw?**

A válasz minden személyben **Do** *(Igen)*, illetve **Naddo** *(Nem)*.

Rendhagyó ragozású igék

A **mynd** *(menni)*, **dod** *(jönni)*, **gwneud** *(csinálni)*, **cael** *(birtokolni)*, **bod** *(lenni)* igék rendhagyó ragozásúak:

mynd	dod	gwneud	cael	bod
Fe / Mi es i	Fe ddes i/ Mi ddois i	Fe / Mi wnes i	Fe / Mi ges i	Fe / Mi fues i
Fe / Mi est ti	Fe ddest i/ Mi ddoist ti	Fe / Mi wnest ti	Fe / Mi gest ti	Fe / Mi fuest ti
Fe / Mi aethoch chi	Fe / Mi ddaethoch chi	Fe / Mi wnaethoch chi	Fe gawsoch chi / Mi gaethoch chi	Fe / Mi fuoch chi
Fe aeth e / Mi aeth o	Fe ddaeth e / Mi ddôth o	Fe wnaeth e / Mi wnaeth o	Fe gafodd e / Mi gaeth o	Fe fuodd e/ Mi fuodd o
Fe / Mi aeth hi	Fe / Mi ddaeth hi	Fe / Mi wnaeth hi	Fe gafodd hi / Mi gaeth hi	Fe / Mi fuodd hi
Fe / Mi aethon ni	Fe / Mi ddaethon ni	Fe / Mi wnaethon ni	Fe gawson ni / Mi gaethon ni	Fe / Mi fuon ni
Fe / Mi aethoch chi	Fe / Mi ddaethoch chi	Fe / Mi wnaethoch chi	Fe gawsoch chi / Mi gaethoch chi	Fe / Mi fuoch chi
Fe / Mi aethon nhw	Fe / Mi ddaethon nhw	Fe / Mi wnaethon nhw	Fe gawson nhw / Mi gaethon nhw	Fe / Mi fuon nhw

A tagadó és kérdő alakok ugyanúgy képződnek, mint a szabályos igéknél.

Alternatív képzési mód

Az igék egyszrű múlt ideje kifejezhető a **gwneud** ragozott alakja és az utána következő főige lágy mutációs alakjának kapcsolatával is, pl:

Fe / Mi wnaeth Tom ddod adre'n gynnar heddiw. - *Tom korán jött haza ma.*
Wnaethon ni ddim mynd i'r parti. - *Nem mentünk a partira.*

Wnaethoch chi chi dalu’r bil? - *Kifizetted a számlát?*

Összetett múlt idő

Az igék összetett múlt ideje a létige múlt idejű alakjából, valamint ehhez az **yn** szócskával hozzákapcsolt igéből állnak. Az **yn** magánhangzó után '**n**-re rövidül.

A létige kijelentő alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Beszélt nyelvi alakok	Jelentés
Roeddwn i	**Ro'n i**	*voltam*
Roeddet ti	**Ro't ti**	*voltál* (tegező forma)
Roeddech chi	**Ro'ch chi**	*volt* (magázó forma)
Roedd e / **Roedd o**		*volt* (hn)
Roedd hi		*volt* (nn)
Roedden ni	**Ro'n ni**	*voltunk*
Roeddech chi	**Ro'ch chi**	*voltatok*
Roedden nhw	**Ro'n nhw**	*voltak*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll: **Roedd y llyfrau ar y bwrdd.** - *A könyvek az asztalon voltak.*

A létige tagadó alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Beszélt nyelvi alakok	Jelentés
Doeddwn i ddim	**Do'n i ddim**	*nem voltam*
Doeddet ti ddim	**Do't ti ddim**	*nem voltál* (tegező forma)
Doeddech chi ddim	**Do'ch chi ddim**	*nem volt* (magázó forma)
Doedd e ddim / **Doedd o ddim**		*nem volt* (hn)
Doedd hi ddim		*nem volt* (nn)
Doedden ni ddim	**Do'n ni ddim**	*nem voltunk*
Doeddech chi ddim	**Do'ch chi ddim**	*nem voltatok*
Doedden nhw ddim	**Do'n nhw ddim**	*nem voltak*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll: **Doedd y mynyddoedd ddim yn uchel.** - *A hegyek nem voltak magasak.*

A létige kérdő alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Beszélt nyelvi alakok	Válasz	Jelentés
Oeddwn i?	**O'n i?**	**(Nac) Oeddet** / **Oeddwch**	*voltam?*
Oeddet ti?	**O't ti?**	**(Nac) Oeddwn**	*voltál?* (tegező forma)
Oeddech chi?	**O'ch chi?**	**(Nac) Oeddwn**	*volt?* (magázó forma)
Oedd e? / **Oedd o?**		**(Nac) Oedd**	*volt?* (hn)
Oedd hi?		**(Nac) Oedd**	*volt?* (nn)
Oedden ni?	**O'n ni?**	**(Nac) Oedden** / **Oeddech**	*voltunk?*
Oeddech chi?	**O'ch chi?**	**(Nac) Oedden**	*voltatok?*
Oedden nhw?	**O'n nhw?**	**(Nac) Oedden**	*voltak?*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll.

Határozatlan alakok

A múlt idejű alakokkal egyeznek meg.

Más igék jelen ideje

A fentiek alapján néhány példa:

Roeddwn i'n byw yn Llandudno. - *Llandudnoban éltem.*
Roedd hi'n siopa yn Llundain. - *Londonban vásárolt.* (nn)
Doeddech chi ddim yn gweithio'n galed. - *Nem dolgozott keményen.*
Oeddwn i'n rhy hwyr? - Oeddet / Oeddech. - *Késtem? - Igen.*

Befejezett jelen idő

Ugyanúgy képződik, mint a jelen idő, de a létige és a főige összekapcsolója itt nem az **yn**, hanem a **wedi** szócska: **Mae hi wedi siopa yn Llundain.** - *Londonban vásárolt be.*

Befejezett múlt idő

Ugyanúgy képződik, mint a múlt idő, de a létige és a főige összekapcsolója itt nem az **yn**, hanem a **wedi** szócska: **Roedd hi wedi siopa yn Llundain.** - *(Azelőtt) Londonban vásárolt be.*

Egyszerű jövő idő

Az egyszerű jövő időt az egyszerű múlt időhöz hasonlóan ragozással képezzük. A használt ragok a következők: **-a', -i, -wch, -iff (-ith); -an, -wch, -an**. Az igető meghatározását lásd ott.

Kijelentő alakok

A példa a **dysgu** *(tanulni)* ige: **dysga' i, dysgai ti - dysgwch chi, dysgiff e/hi / dysgith o/hi; dysgwn ni, dysgwch chi, dysgan nhw**.

A beszélt nyelvben gyakran az ige elé teszik a **fe/mi** szócskát, ez után azonban lágy mutáció következik: **fe/mi ddysga' i, fe/mi ddysgai ti - fe/mi ddysgwch chi, fe ddysgiff e/hi / mi ddysgith o/hi; fe/mi ddysgwn ni, fe/mi ddysgwch chi, fe/mi ddysgan nhw**.

Tagadó alakok

Az igék lágy mutácón - kivéve a **c, p, t** kezdetűek, mert ezek hehezetes mutáción - mennek keresztül, és megkapják a tagadó **ddim** partikulát:

- **dysgu** *(tanulni)* - lágy mutációval: **ddysga' i ddim, ddysgai ti ddim - ddysgwch chi ddim, ddysgiff e/hi ddim / ddysgith o/hi ddim; ddysgwn ni ddim, ddysgwch chi ddim, ddysgan nhw ddim**
- **cysgu** *(aludni)* - hehezetes mutációval: **chysga' i ddim, chysgai ti ddim - chysgwch chi ddim, chysgiff e/hi ddim / chysgiff o/hi ddim; chysgwn ni ddim, chysgwch chi ddim, chysgan nhw ddim**

Kérdő alakok

Mint a tagadóak, de a **ddim** partikula nélkül:

- **dysgu** *(tanulni)* - lágy mutációval: **ddysga' i, ddysgai ti - ddysgwch chi, ddysgiff e/hi / ddysgith o/hi; ddysgwn ni, ddysgwch chi, ddysgan nhw**
- **cysgu** *(aludni)* - hehezetes mutációval: **chysga' i, chysgai ti - chysgwch chi, chysgiff e/hi / chysgiff o/hi; chysgwn ni, chysgwch chi, chysgan nhw**

A válaszban a **gwneud** ige ragozott alakjait használjuk:

- pozitív válasz: **gwnei, gwnaf / wna' i, gwnaiff / gwneith; gwnawn, gwnewch, gwnân**.
- negatív válasz: **na wnei, na wnaf / na wna' i, na wnaiff / na wneith; na wnawn, na wnewch, na wnân**.

Rendhagyó ragozású igék

A **mynd** *(menni)*, **dod** *(jönni)*, **gwneud** *(csinálni)*, **cael** *(birtokolni)* igék ebben az esetben is rendhagyó ragozásúak (a **bod** *(lenni)* ige ebben az esetben csak az összetett alakot használja):

mynd	dod	gwneud	cael
Fe / Mi af fi	**Fe / Mi ddof fi**	**Fe / Mi wnaf fi**	**Fe / Mi gaf fi**
Fe / Mi ei di	**Fe / Mi ddoi di**	**Fe / Mi wnei di**	**Fe / Mi gei di**
Fe / Mi ewch chi	**Fe / Mi ddewch chi**	**Fe / Mi wnewch chi**	**Fe / Mi gwewch chi**
Fe aiff e / Mi eith o	**Fe / Mi ddaw e / o**	**Fe wnaiff e / Mi wneith o**	**Fe gaiff e / Mi geith o**
Fe aiff hi / Mi eith hi	**Fe / Mi ddaw hi**	**Fe wnaiff hi / Mi wneith hi**	**Fe gaiff hi / Mi geith hi**
Fe / Mi awn ni	**Fe / Mi ddown ni**	**Fe / Mi wnawn ni**	**Fe / Mi gawn ni**
Fe / Mi ewch chi	**Fe / Mi ddewch chi**	**Fe / Mi wnewch chi**	**Fe / Mi gewch chi**
Fe / Mi ân nhw	**Fe / Mi ddôn nhw**	**Fe / Mi wnân nhw**	**Fe / Mi gân nhw**

A beszélt nyelvben az egyes szám első személyben a rag **-f**-je gyakran eltűnik: **Fe / Mi a' i**.

A tagadó és kérdő alakok ugyanúgy képződnek, mint a szabályos igéknél.

Alternatív képzési mód

Az igék egyszrű múlt ideje kifejezhető a **gwneud** ragozott alakja és az utána következő főige lágy mutációs alakjának kapcsolatával is, pl:

Fe / Mi wnaiff / wneith Tom ddod adre'n gynnar heddiw. - *Tom korán fog hazajönni ma.*
Wnawn ni ddim mynd i'r parti. - *Nem fogunk menni a partira.*
Wnewch chi dalu'r bil? - *Ki fogod fizetni a számlát?*

Összetett jövő idő

A létige kijelentő alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Nyelvi változat	Jelentés
Fe / Mi fydda i	**Bydda i**	*leszek*
Fe / Mi fyddi di	**Byddi di**	*leszel* (tegező forma)
Fe / Mi fyddwch chi	**Byddwch chi**	*lesz* (magázó forma)
Fe fydd e / **Mi fydd o**	**Bydd e** / **Bydd o**	*lesz* (hn)
Fe / Mi fydd hi	**Bydd hi**	*lesz* (nn)
Fe / Mi fyddwn ni	**Byddwn ni**	*leszünk*
Fe / Mi fyddwch chi	**Byddwch chi**	*lesztek*
Fe / Mi fyddan nhw	**Byddan nhw**	*lesznek*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll: **Fe / Mi fydd y llyfrau ar y bwrdd.** - *A könyvek az asztalon lesznek.*

A létige tagadó alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Jelentés
Fydda i ddim	*nem leszek*
Fyddi di ddim	*nem leszel* (tegező forma)
Fyddwch chi ddim	*nem lesz* (magázó forma)
Fydd e ddim / **Fydd o ddim**	*nem lesz* (hn)
Fydd hi ddim	*nem lesz* (nn)
Fyddwn ni ddim	*nem leszünk*
Fyddwch chi ddim	*nem lesztek*
Fyddan nhw ddim	*nem lesznek*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll: **Fydd y mynyddoedd ddim yn uchel.** - *A hegyek nem lesznek magasak.*

A létige kérdő alakjai

Irodalmi nyelvi alakok	Válasz (I - N)	Jelentés
Fydda i?	**Byddi - Na fyddda**	*leszek?*
Fyddi di?	**Bydda - Na fyddi**	*leszel?* (tegező forma)
Fyddwch chi?	**Bydda - Na fyddwch**	*lesz?* (magázó forma)
Fydd e? / Fydd o?	**Bydd - Na fydd**	*lesz?* (hn)
Fydd hi?	**Bydd - Na fydd**	*lesz?* (nn)
Fyddwn ni?	**Byddwch - Na fyddwn**	*leszünk?*
Fyddwch chi?	**Byddwn - Na fyddwch**	*lesztek?*
Fyddan nhw?	**Byddan - Na fyddan**	*lesznek?*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll.

Más igék összetett jövő ideje

A fentiek alapján néhány példa:

Mi fydda' i'n byw yn Llandudno y flwyddyn nesa'. - *Jövőre Llandudnoban fogok élni.*
Fydd hi ddim yn siopa yn Llundain. - *Nem fog Londonban vásárolni.*
Fyddwch chi'n gweithio'n galed? - Bydda. / Na fydda. - *Keményen fogsz dolgozni? - Igen. / Nem.*

Feltételes mód

Általános feltételes mód

A feltételes módot a **Fe/Mi faswn i / faset ti / fasech chi / fasai fe/fo/hi / fasen ni / fasech chi / fasen nhw** alakokkal képezzük. Tagadó és kérdő formái hasonlóan alakulnak, mit a többi igeidőben.

A …, *ha* … típusú mondatokban a *ha* helyén a **Fe/Mi taswn i / taset ti / tasech chi / tasai fe/fo/hi / tasen ni / tasech chi / tasen nhw** formák állnak, pl.: **Fe / Mi faswn i'n gweld Tŵr Eiffel, taswn i'n mynd i Baris.** - *Megnézném az Eiffel-tornyot, ha Párizsban járnék.*

Egyszerű feltételes mód

"Hosszú" alakok	"Rövid" alakok	Jelentés
Fe / Mi faswn i'n hoffi	**Fe / Mi hoffwn i**	*szeretnék*
Fe / Mi faset ti'n hoffi	**Fe / Mi hoffet ti**	*szeretnél* (tegező forma)
Fe / Mi fasech chi'n hoffi	**Fe / Mi hoffech chi**	*szeretne* (magázó forma)
Fe / Mi fasai fe'n / fo'n hoffi	**Fe / Mi hoffai fe / fo**	*szeretne* (hn)
Fe / Mi fasai hi'n hoffi	**Fe / Mi hoffai hi**	*szeretne* (nn)
Fe / Mi fasen ni'n hoffi	**Fe / Mi hoffen ni**	*szeretnénk*
Fe / Mi fasech chi'n hoffi	**Fe / Mi hoffech chi**	*szeretnétek*
Fe / Mi fasen nhw'n hoffi	**Fe / Mi hoffen nhw**	*szeretnék*

Megjegyzés: többes számú igealak mellett egyes számú főnév áll.

A tagadó és a kérdő alakok más igeidőkhöz hasonlóan képződnek.

Felszólító mód

Kijelentő alakok

Két alakja van, mindkettőt az igetőhöz kapcsolódó raggal fejezzük ki (az ige után álló főnév lágy mutáción esik át):

- udvarias forma: **-wch** - **Daliwch y lein!** - *Tartsa a vonalat!*
- közvetlen forma: **-a** - **Siarada Gymraeg!** - *Beszélj walesiül!*

A rendhagyó igék alakjai:

- **bod** *(lenni)* - **byddwch / bydd(a)**
- **mynd** *(menni)* - **ewch/cerwch / cer/dos**
- **dod** *(jönni)* - **dewch/dowch / dere/tyrd**

Tagadó alakok

- udvarias forma: **Peidiwch â** + ige - **Peidiwch â siarad Saeneg!** - *Ne beszéljen angolul!*
- közvetlen forma: **Paid â** + ige - **Paid â rhedeg ar y lawnt!** - *Ne fuss a füvön!*

Az **â** (magánhangzó előtt **ag**) szócska a beszélt nyelvben általában elmarad. Ha viszont kitesszük, akkor utánuk hehezetes mutáció következik!

"Segédigék"

Mint láttuk, a walesiben az igeidőket is "segédigékkel" fejezzük ki, jelen esetben a módbeli segédigékről lesz szó:

- *kellene*: **dylwn i / dylet ti / dylech chi / dylai fe/fo/hi / dylen ni / dylech chi / dylen nhw**
- *kell*: **Mae** + **rhaidd** ragozott alakjai (a **Mae** ragozását lásd előrébb)

A tagadó és kérdő alakok hasonlóan képződnek mint más igeidőknél.

Ügyeljünk rá, hogy ha kitesszük a **Fe / Mi** előtétszócskákat, ezek után lágy mutáció következik!

Számnevek

A számok után a főnevek egyes számban állnak. Többes szám akkor használható, ha a szám és a főnév közé betesszük az **o** szócskát (ez lágy mutációt okoz).

A nőnemű főnevek (**ll** és **r** kivételével) az 1 szám után lágy mutáción mennek keresztül: **un gath**, de **un llwy**.

A 2, 3, 4 számoknak van hím és nőnemű alakjuk is: **dau / dwy, tri / tair, pedwar / pedair**.

A 2 szám után a főnevek lágy mutáción esnek át: **dau gi**, **dwy gath**.

A 3 után a hímnemű szavaknál hehezetes mutáció lép fel: **tri thŷ**.

Az 5, 6, 100 számok elvesztik utolsó betűjüket főnevek előtt: **pump - pum potel** *(öt üveg)*, **chwech - chwe llwy** *(hat kiskanál)*, **cant - can punt** *(100 font)*.

5, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 18, 20, 50, 100 után a **blynedd** *(év)* nazális mutáción megy át: **mlynedd**.

A 6 után hehezetes mutáció áll be: **chwe phunt**.

A 10, 12, 15 **m** előtt megváltozik: **deg - deng**, **deuddeg - deuddeng**, **pymtheg - pymtheng**.

Kötőszó

Két fontos kötőszóról érdemes említést tenni:

- **a** (*és*; magánhangzók előtt **ac**): utána hehezets mutáció lép fel: **ci a chath**; a rákövetkező **y/yr**-rel összekapcsolódik: **y ci a y gath - y ci a’r gath**, **y tþ a yr ysgol - y tþ a’r ysgol**.
- **neu** *(vagy)*: utána lágy mutáció lép fel: **te neu goffi**.

Mutáció

Lágy mutáció

Lágy mutáció során a következő változások történnek:

- **c → g**
- **p → b**
- **t → d**
- **g → -**
- **b → f**
- **d → dd**
- **ll → l**
- **rh → r**
- **m → f**

A következő esetekben jön létre:

- az **ail**, **cyn**, **dacw**, **dau/dwy**, **dy**, **dyma**, **dyna**, **ei**, **fe**, **gweddol**, **hen**, **hoff**, **lled**, **mi**, **mor**, **'na**, **neu**, **rhaid**, **rhy**, **un** (nn), **y** (nn), **yn** szavak után;
- az **am**, **ar**, **at**, **dan**, **dros**, **drwy**, **gan**, **heb**, **i**, **o**, **tan**, **wrth** elöljárók után;
- **gan**-nal kapcsolatos szerkezetekben;
- **hoffwn**, **dylwn** utáni igéknél;
- tagadó alakokban **na** után;
- felszólító alakokban;
- törtszámokban és utánuk;
- nőnemű jelzős szerkezetekben;
- egyes dátumkifejezésekben;
- lásd még az igeragozást is.

Nazális mutáció

Nazális mutáció során a következő változások történnek:

- **c** → **ngh**
- **p** → **mh**
- **t** → **nh**
- **g** → **ng**
- **b** → **m**
- **d** → **n**

A következő esetekben jön létre:

- a **fy** szó után;
- az **yn** (**m** előtt **ym**, **ng** előtt **yng**) elöljáró után.

Hehezetes mutáció

Hehezetes mutáció során a következő változások történnek:

- **c** → **ch**
- **p** → **ph**
- **t** → **th**

A következő esetekben jön létre:

- az **a**, **â**, **chwe**, **ei** (nn), **na**, **tri** (hn) szavak után;
- az **â**, **gyda**, **tua** elöljárók után;
- lásd még az igeragozást is.

Példaszöveg

Erthygl 1

Genir pawb yn rhydd ac yn gydradd â'i gilydd mewn urddas a hawliau. Fe'u cynysgaeddir â rheswm a chydwybod, a dylai pawb ymddwyn y naill at y llall mewn ysbryd cymodlon.

1. cikk

Minden emberi lény szabadon születik és egyenlő méltósága és joga van. Az emberek, ésszel és lelkiismerettel bírván, egymással szemben testvéri szellemben kell hogy viseltessenek.

Kapcsolódó szócikkek

- A walesi nyelv használata Walesben

Külső hivatkozások

A nyelvről

- Omniglot.com (https://web.archive.org/web/20080228200916/http://www.omniglot.com/writing/welsh.htm) (angolul)
- A walesi nyelv története és helyzete (https://web.archive.org/web/20051212204410/http://users.comlab.ox.ac.uk/geraint.jones/about.welsh/) (angolul)
- Gwybodiadur (http://www.gwybodiadur.co.uk) (angolul)
- A walesi nyelv története (BBC Wales) (http://www.bbc.co.uk/wales/storyofwelsh) (angolul)
- The University of Wales Centre for Advanced Welsh and Celtic Studies (http://www.cymru.ac.uk/newpages/external/e4106.asp) (angolul)
- The Blue Books of 1847 (National Library of Wales Digital Mirror) (https://web.archive.org/web/20070222181314/http://www.llgc.org.uk/drych/drych_s088.htm) (angolul)

Szótárak

- Walesi–angol szótár (https://web.archive.org/web/20060420003935/http://www.websters-online-dictionary.org/definition/Welsh-english/) (angolul)
- Geiriadur Prifysgol Cymru: University of Wales Dictionary of the Welsh Language (https://web.archive.org/web/20051228150420/http://www.cymru.ac.uk/geiriadur/) (angolul)

Anyagok nyelvtanuláshoz

- BBC Learn Welsh (http://www.bbc.co.uk/learnwelsh) (angolul)
- Mark H. Nodine: A Welsh Course (https://web.archive.org/web/20110806070601/http://www.cs.cf.ac.uk/fun/welsh/) (angolul)
- clwb malu cachu (https://web.archive.org/web/20190622020056/http://clwbmalucachu.co.uk/), walesit tanulók oldala (angolul)
- Welsh for Adults, University of Bangor (http://www.bangor.ac.uk/ll/wfa.php.en) (angolul)

Nyelvkönyvek

- Rhys Jones , T. J.: *Living Welsh*, Hodder and Stoughton, London, 1981
- Watkins, T. Arwyn: *Kurze Beschreibung des Kymrischen*, Welsh. Hrsg. Inst. f. Sprachwiss. d. Univ. Innsbruck, Innsbruck, 1992

Források

- Fodor István (főszerkesztő): A világ nyelvei, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999
- BBC online nyelvtanfolyam (http://www.bbc.co.uk/learnwelsh), London, 2002
- Coleg Menai: Clic Clic Cymraeg (https://web.archive.org/web/20060927052100/http://www.menai.ac.uk/clicclic/), Bangor, 2000
- Indo-European Languages - Welsh Tutorial by Thomas Fletcher (http://www.ielanguages.com/), 2006